
Piotr NOWAKOWSKI, Izabela KLICH
Okręgowy Urząd Miar w Łodzi

ZMIANY W POLSKIEJ ADMINISTRACJI MIAR

Wejście Polski do Unii Europejskiej wywołało wiele zmian w polskiej gospodarce. W referacie przeanalizowano jak zmieniają się potrzeby polskiej gospodarki w dziedzinie metrologii na przykładzie przeobrażania się Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi w latach 1992 – 2008. Na przestrzeni prawie 90 lat Okręgowy Urząd Miar w Łodzi stał na straży zapewnienia spójności pomiarowej, był i jest terenowym wykonawcą nadzoru Państwa nad stosowanymi miarami na obszarze Polski centralnej.

CHANGES IN THE METROLOGY ADMINISTRATION IN POLAND

Reception by Poland of the European Union membership caused many changes in polish economy. In the paper the transformations of Regional Office of Measures in Lodz taken as an example of varying needs in the field of metrology during the years 1992-2008, have been analyzed. In the period of nearly 90 years the Regional Office of Measures in Lodz guarded the assurance of measurement traceability, it was and still is the regional representative of the State supervision over the applied measures in the area of central Poland.

1. PRAWNA KONTROLA METROLOGICZNA I ZMIANY JEJ ZAKRESU

Do dnia 31 grudnia 2002 r. przepisy metrologiczne w Polsce dotyczące przyrządów pomiarowych były określane przez Główny Urząd Miar i zamieszczane w formie zarządzeń w Dziennikach Urzędowych Miar i Probiernictwa. Zarządzenia te choć bardzo szczegółowe nie były całkowicie spójne z prawem jakie obowiązuje w Unii Europejskiej. W 1994 roku obowiązek prawnej kontroli metrologicznej obejmował 169 przyrządów pomiarowych. 11 maja 2001 r. została uchwalona nowa ustawa „Prawo o miarach” regulująca większość przepisów dotyczących przyrządów pomiarowych z mocą obowiązywania od dnia 1 stycznia 2003 r. (Dz. U. 2001 Nr 63 poz. 636). Obowiązującymi aktami wykonawczymi do wyżej wymienionej ustawy jest szereg rozporządzeń Ministra Gospodarki w sprawie wymagań metrologicznych, którym powinny odpowiadać poszczególne przyrządy pomiarowe. W chwili obecnej wykaz przyrządów pomiarowych podlegających prawnej kontroli metrologicznej reguluje Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 grudnia 2007 r. „w sprawie rodzajów przyrządów pomiarowych podlegających prawnej kontroli metrologicznej oraz zakresu tej kontroli” i obejmuje ono tylko 32 przyrządy pomiarowe.

Obecnie w krajach członkowskich Unii Europejskiej przyrządy pomiarowe określone w dyrektywach nowego podejścia podlegają w określonych zastosowaniach prawnej kontroli metrologicznej. Dotyczy to jednak tylko i wyłącznie wyrobów wprowadzanych na rynek. Wspomniane dyrektywy zostały wdrożone do polskiego prawodawstwa wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 o systemie oceny zgodności (Dz. U. 2002 Nr 166 poz. 1360 z późn. zm.). Zgodnie z obowiązującym prawem europejskim przyrządy pomiarowe wprowadzane na rynek wspólnoty podlegają ocenie zgodności z wymaganiami zawartymi w dyrektywach nowego podejścia nr 90/384/EWG (NAWI – Non-automatic weighing instruments) obowiązującej od 1 maja 2004 r. oraz nr 2004/22/WE (MID – Measuring Instruments Directive) obowiązującej od 31 października 2006 r. Według prawa europejskiego ocenę zgodności wyrobu w zakresie metrologii prawnej może wykonywać jednostka notyfikowana lub producent po spełnieniu określonych wymagań.

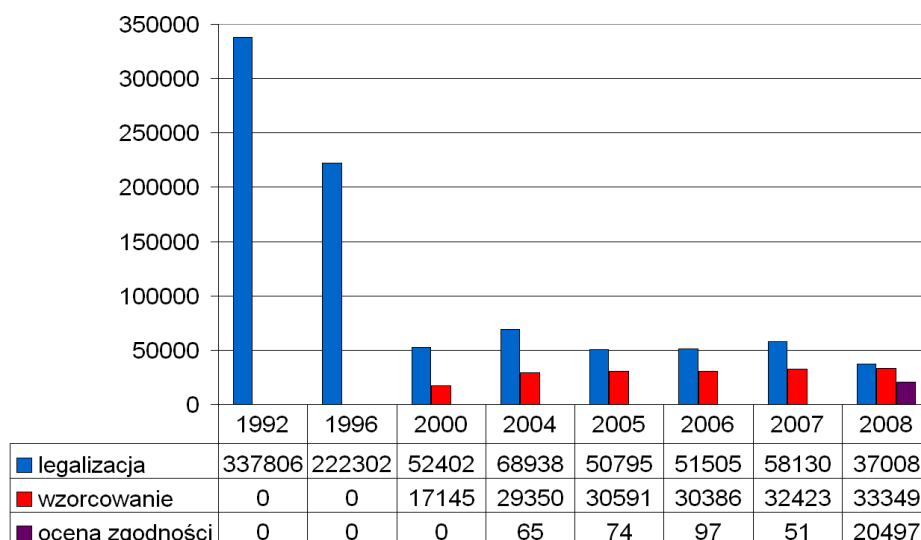
Jednostki certyfikujące lub jednostki kontrolujące w celu uzyskania notyfikacji mogą się ubiegać drogą autoryzacji o zakwalifikowanie do procesu notyfikacji przez ministra lub kierownika urzędu centralnego właściwego ze względu na przedmiot oceny zgodności. Notyfikacji udziela Komisja Europejska.

W następstwie udzielonej autoryzacji przez Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej Okręgowy Urząd Miar w Łodzi uzyskał z dniem 7 maja 2004 roku status jednostki notyfikowanej o numerze JN 1446. Notyfikacja obejmuje:

- dyrektywę nr 90/384/EWG z dnia 20 czerwca 1990 roku dotyczącą harmonizacji prawa państw członkowskich w dziedzinie wag nieautomatycznych (NAWI),
- dyrektywę nr 2004/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 roku w sprawie przyrządów pomiarowych (MID).

Realizacja zadań ustawowych przez terenową administrację miar, w tym Okręgowy Urząd Miar w Łodzi, podlegała od lat przede wszystkim na wykonywaniu czynności związanych z metrologią prawną szczególnie w formie legalizacji przyrządów pomiarowych. Wynikająca z obowiązku legalizacji kontrola metrologiczna przyrządów pomiarowych pozwalała wykonującym ją pracownikom uzyskać na przestrzeni lat wysoki poziom doświadczenia zawodowego i systematycznie rozszerzać zakres kompetencji technicznych w obszarze oferowanych usług metrologicznych.

Zmiany w latach 1992-2008 dotyczące ilości legalizacji, wzorcowań i oceny zgodności wykonywanych przez wydziały metrologiczne Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi przedstawia wykres na rys. 1.

Rys. 1. Liczba legalizacji, wzorcowań i oceny zgodności wykonywanych przez wydziały metrologiczne OUM w Łodzi
 Fig 1. Number of verifications, calibrations and conformity assessments carried out by Metrological Departments of the Regional Office of Measures in Lodz

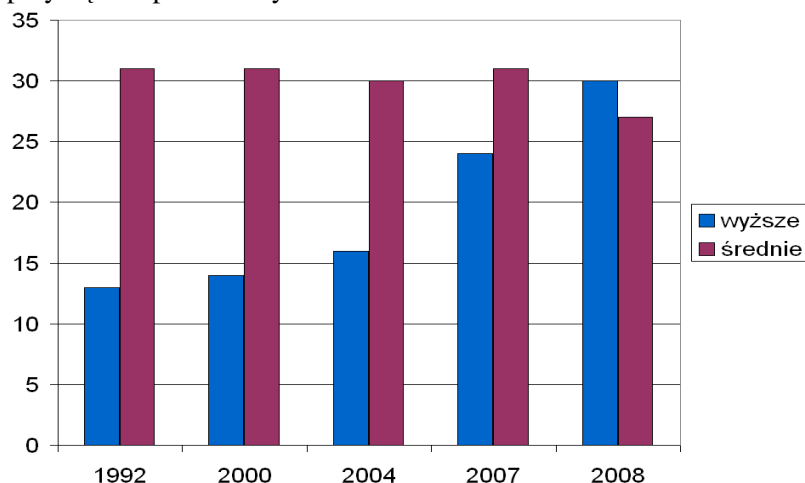
W Obwodowych Urzędach Miar dominującą czynnością metrologiczną nadal jest legalizacja i stanowi 95 – 99%. Referat nie obejmuje Obwodowych Urzędów Miar, gdyż nie nastąpiły tu tak istotne zmiany jak w Okręgu.

Obniżająca się od kilku lat liczba legalizacji świadczy o spadku zapotrzebowania na świadczone usługi, co jest w dużym stopniu związane z kurczącym się obszarem zadań w zakresie prawnej kontroli metrologicznej. Stan taki jest wynikiem zastępowania starego porządku w metrologii nowym i globalnym podejściem.

Należy zauważyć, że jednolity, nadzorowany i spójny z systemem międzynarodowym krajowy system miar jest niezbędny dla rozwoju przemysłu, wymiany handlowej, a co za tym idzie podnoszenia poziomu życia. Przyjęcie przez polską gospodarkę reguł obowiązujących w Unii Europejskiej miało znaczący wpływ na konieczność dokonania zmian systemowych i organizacyjnych

w polskiej administracji miar. Stało się też oczywiste, że w świetle zachodzących zmian, posiadane wyposażenie, zasób wiedzy metrologicznej jak i poziom kompetencji technicznych pracowników wykonujących usługi metrologiczne musi ulec właściwemu uzupełnieniu. Wynika to z przesuwania się obszaru legalizacji w kierunku usług wzorcowania i oceny zgodności.

W okresie ostatnich lat nastąpił wyraźny wzrost w poziomie wykształcenia pracowników Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi. Na to zjawisko wpłynęła świadomość pracowników, a także polityka kadrowa związana z podnoszeniem kompetencji technicznych w zakresie wzorcowania oraz oceny zgodności przyrządów pomiarowych.

Rys. 2. Wykształcenie pracowników wydziałów metrologicznych OUM w Łodzi

Fig. 2. The employee education in Metrological Departments of the Regional Office of Measures in Lodz

Można zaobserwować, że posiadanie dużego doświadczenia w poszczególnych dziedzinach pomiarowych i świadomość istoty wykonywanych pomiarów zmienia pracowników Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi z urzędników w metrologów.

W latach 2005-2008 nastąpiła duża zmiana w obszarze stanowisk należących do korpusu służby cywilnej. Była ona wynikiem podziału zadań związanych z wzorcowaniem i legalizacją przyrządów pomiarowych. Osoby zatrudnione na stanowiskach legalizatora, starszego legalizatora należące do V grupy, czyli stanowisk wspomagających - dokonujących czynności wzorcowania, mianowano na stanowiska inspektorów. Obecne zakwalifikowanie odpowiada IV grupie stanowisk samodzielnych.

2. PRZEBIEG PROCESU AKREDYTACJI W OKRĘGOWYM URZĘDZIE MIAR W ŁODZI

Rozpoczęty w 2005 roku proces akredytacji przekonał nas o właściwie obranych kierunkach rozwoju zarówno w sferze fachowości pracowników jak i koniecznych nakładów inwestycyjnych w celu odnowienia i unowocześnienia infrastruktury technicznej laboratoriów pomiarowych, a także rozszerzenia oferty rynkowej o nowe dziedziny pomiarowe. Związane z procesem akredytacji wielokrotne oceny jednostki akredytującej – Polskiego Centrum Akredytacji utwierdziły nas w przekonaniu, że wszystkie procedury i procesy spełniają określone wymagania sprzyjając wysokiemu poziomowi jakości usług. Proces akredytacji wskazał także obszary koniecznego doskonalenia systemu zarządzania w dążeniu do uzyskania celów jakościowych wyznaczonych w polityce jakości.

Jak już wspomniano poza metrologią prawną użytkownicy przyrządów pomiarowych mają do czynienia z metrologią naukowo – techniczną. Podstawową czynnością jest w tym przypadku wzorcowanie. Jest to czynność dobrowolna nie podlegająca prawnej kontroli metrologicznej. Wyniki wzorcowania mogą być jednak odniesione do wymagań określonych w przepisach prawnych. Zdecydowanie się użytkownika przyrządu pomiarowego na wdrożenie określonego

międzynarodowymi standardami systemu zarządzania (ISO 9001, 17025 itp.) niesie za sobą konsekwencję obowiązku wzorcowania posiadanych przyrządów pomiarowych w kompetentnym laboratorium. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym oraz normatywnym legalizacja nie zastępuje automatycznie wzorcowania ani odwrotnie. Wynika stąd, że użytkownicy, którzy posiadają certyfikowane systemy jakości powinni wzorcować swoje przyrządy pomiarowe niezależnie od ich legalizacji.

Rozszerzając systematycznie zakres akredytacji od 8 dziedzin pomiarowych w 2006 roku Okręgowy Urząd Miar w Łodzi zakończył rok 2008 posiadając 14 akredytowanych dziedzin pomiarowych. W roku 2009, który będzie ostatnim rokiem pierwszego cyklu akredytacji planujemy dalsze rozszerzanie jej zakresu o nowe dziedziny pomiarowe tak, by do nowego cyklu przystępować w roli laboratorium wzorcującego oferującego niemal pełne spektrum usług metrologicznych oczekiwanych przez klientów.

Tabela 1

Przebieg procesu rozszerzania zakresu akredytacji o dziedziny pomiarowe w poszczególnych latach

	Ogólna ilość akredytowanych dziedzin pomiarowych	Dziedziny pomiarowe, o które rozszerzono zakres akredytacji w danym roku	Liczba przyrządów pomiarowych
2006	8	- akustyka i ultradźwięki (akustyka) - wielkości chemiczne - wielkości geometryczne - wielkości elektryczne DC i m.cz. - czas i częstotliwość - masa - wielkości optyczne - ciśnienie i próżnia	6 1 9 29 5 3 4 3
2007	11	- materiały odniesienia - wielkości geometryczne - siła i moment siły - twardość	32 18 2 1
2008	14	- wielkości chemiczne - wielkości geometryczne - siła i moment siły - twardość - wilgotność względna - temperatura - objętość	2 22 3 3 1 2 5

3. PODSUMOWANIE

W referacie przedstawiono proces zmian zachodzących w terenowej organizacji miar w latach 1992 – 2008 na przykładzie Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi.

Deregulacja w kierunku zmniejszania ingerencji Państwa w życie gospodarcze powodować będzie znaczne zmniejszanie się obszaru podlegającego obowiązkowi legalizacji, natomiast na bazie rosnącej świadomości użytkowników i producentów przyrządów pomiarowych będzie rosło zainteresowanie wzorcowaniem i oceną zgodności.

LITERATURA

1. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. „Prawo o miarach”, Dz. U. 2001 Nr 63, poz. 636 z późn. zm.
2. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności, Dz. U. Nr 166, poz. 1360
3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie rodzajów przyrządów pomiarowych podlegających prawnej kontroli metrologicznej, Dz. U. Nr 3, poz. 13